

Un scurt memoriu in alpinismul bihorean

1888 - s-a infiintat **Asociația Carpatină Bihor**

1896 - această asociație a dispărut

1905 - 5 martie s-a infiintat **Asociația Carpatină Ardelană Filiala Vadu Crișului**, având ca președinte pe Groful Zichy Ödön

1926 - aprilie s-a infiintat **Touring Club România (TCR)**

1927 - iulie TCR secția Munții Apuseni

1929 - octombrie **Clubul Sprotiv Turistic Oradea**: Papp Lajos, Makos Kálmán, József și Imre.

1929 - iarna se organizează filiala de Ski și Sanie

1932 - februarie se infiintează **Clubul Turistic Bihor (CTB)**

1935 - 10 noembrie se infiintează **Asociația Turistică Vulturii** membru fondator Somogyi Sándor

1936 - 21 martie se infiintează **Oficiul Național de Turism (ONT)**

1937 - 16 iunie s-a interzis CTB-ul

1946 - Somogyi Sándor devine conducatorul ONT-ului in Bihor

1947 - **Școală de Schi in Stâna de Vale** cu participare a 10 membri care mai târziu au format baza schiului Orădean

1949 - s-a desființat ONT - ul fiind înlocuit de **Asociația Turistică al Consiliului Sindicatelor din România**

Munții Bihor prin sălbăcia lor au atras turiștii dornici de aventuri extreme . La sfârșitul anilor 50 crescând numărul turiștilor care au vrut să vadă frumusețile naturii nu doar din văi, echipandu-se cu corzi și pitoane au inceput să urce stâncile din **Vadu Crișului**.

Stâncile din Vadu Crișului au insemnat o școală foarte bună de-a lungul timpului ceea – ce se vede și azi dupa 60 de ani in care au fost nenumărate participări la stagii si concursuri regionale, naționale, internaționale a alpiniștilor Bihoreni.

1952 - s-au terminat 366 km de poteci turistice cu 266 de stâlpi de marcaje si 190 de săgeți indicatoare, având rol de ghidare si siguranță.

1952 - Somogyi Sándor organizează o școală de tehnici elementare în alpinism, în același timp se infiintează **Clubul Voința Oradea**.

1952 - are loc prima alpiniadă din țară care a fost castigată de clubul Oradean prin reprezentanții : Moldován András și Fényes György , Dr. Kerekes Pál și Papp György. De numele lor se leagă pironirea traseelor Crucea Dreaptă , din Mijloc, Sörös și Kintorna.

1953 - Sörös 3A- Papp György , Fényes György și Dr. Kerekes Pál.

1954 - Crucea Dreaptă 4A - Papp György, Dr. Kerekes Pál și Kiss Béla

1956 - Crucea Mijlocie 4A - Papp György, Dr. Kerekes Pál și Kiss Béla

1962 - Crucea Stângă 4A (7 noiembrie)- Szabó Béla, Balogh Károly

1964 - Ferenczi 4A (Grotă cu porumbei) Ferenczi László, Dobrai Péter și Szalma Mihály

În 1954 se organizează primul concurs cu numele de "**7 noiembrie**" în **Vadu Crișului**.

Până în 1960 au participat mai mult cățărători din Cluj și Oradea iar după 1960 a devenit concurs interjudețean urmând să fie înscris în rândul concursurilor organizate de Federația de specialitate, fiind organizat în fiecare an în data de 7 noiembrie.

În perioada anilor 60 în cadrul secției de alpinism al Clubului Voința, în urma alpiniștilor amintiți mai sus vine o nouă generație de cățărători: Malozsák Sándor, Sas Gyula, Balog Imre, Balog Károly, Labancz József, Gogucz Éva, Újlaki Piroska.....etc.

1967-1968 - pe lângă Direcția de Sănătate Publică Bihor se înființează **Asociația Sportivă Sănătatea**secția de Alpinism coordonată de Lőrinczi Ottó. La membri existenți în momentul respectiv, Szöllősi László (Venyige), **Obermayer Péter**, se alătură mai mulți speologi amatori având interes să învețe tehnicile de bază folosite în alpinism, din care cei mai mulți au rămas în club seduși de frumusețea alpinismului. Cei mai mulți fiind de aceeași vârstă și au demonstrat că sunt cățărători foarte talentați: Ilyés Gyula , Ilyés József, Gáspár István, Wittmann Péter, Süket Imre (Zsolaj), Kiss Katalin, Erdei Gábor(Pötyi), Kajtsa Károly, Májer Ferencz, Botos János, etc.

1969 - Wild Ferencz , Rády Gábor au deschis Surplomba Neagră 4B/ 8+ în Vadu Crișului.

1971 iarna - alpiniștii clubului Sănătatea la rugămintea Federației participă la tura Memorială de 50 de ani de la înființarea PCR.

În **1971** echipa formată din Obermayer Péter, Ilyés Gyula și Gáspár István participă la concursul național din Cheile Bicazului unde într-un accident tragic Obermayer Péter moare. Acest eveniment tragic lasă o amprentă grea pe munca și finanțarea secției până la urmă ajungându-se la desființarea ei.

1970-1971 - se înființează Cercul Turistic Tipograf: Marossy Anna , Somogyi Sándor, Cartiș Liviu .

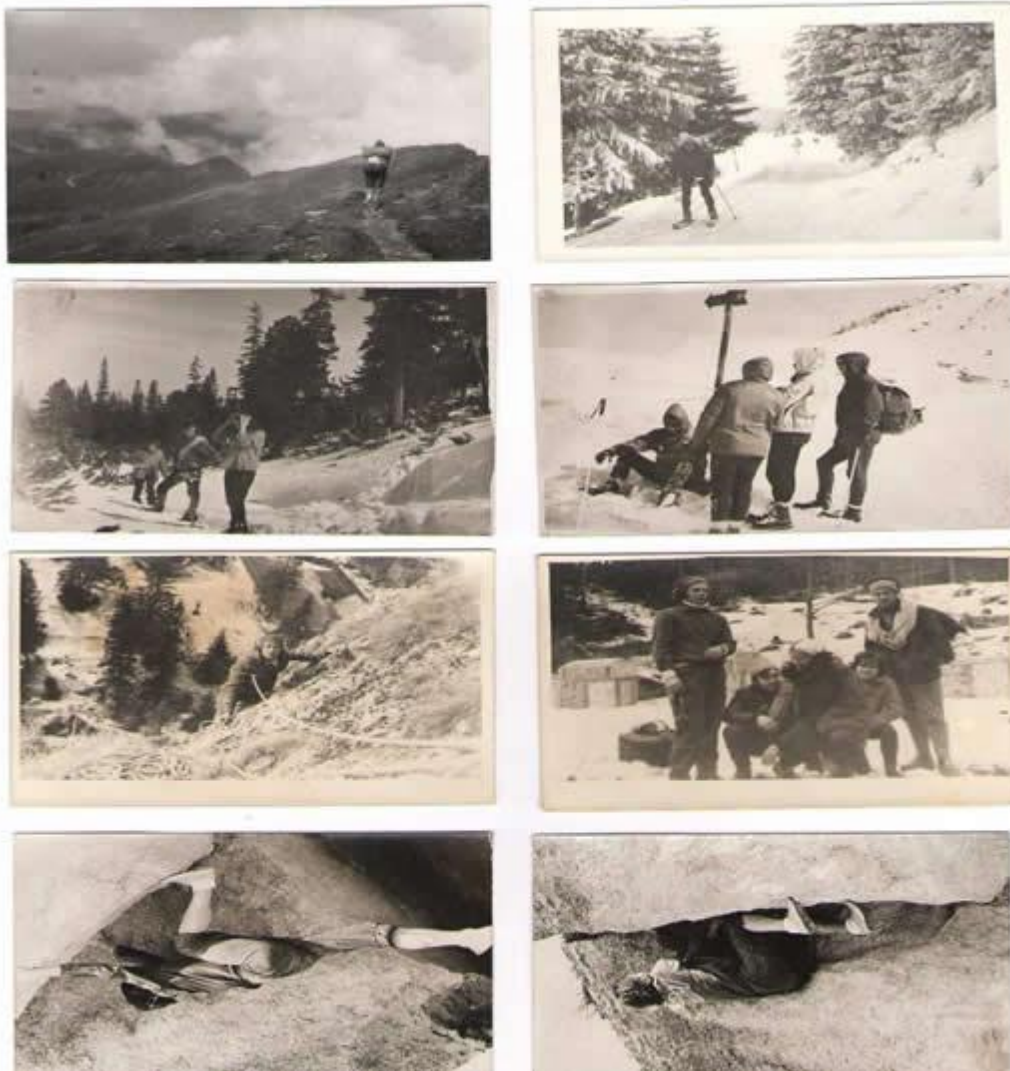
Oradea rămâne fără Asociație de profil alpin pe moment. Ilyés Gyula se transferă la ASA Brasov, devenind multiplu campion național luând parte și la o expediție în Mții. Pamir.

1972 primăvara - Kádár Gyula și Gáspár István fac o încercare de a reinființa secția de alpinism în cadrul asociației Voința, dar din păcate cu toate eforturile lui Bányai István fără succes.

1972 toamna - s-a înființat secția **Rapid CFR** sub conducerea lui Szabó Béla fiind tot odată și

antrenor. În același an Paută Eugenia (Gina) este vicecampionă în categoria feminin pe echipe. Mulți sportivi au plecat de la Sănătatea la CFR Rapid complectând lista noilor membri: Matyi Dezső, Schwartz Béla, Kovács Ferencz, Lucza Ibolya și mulți alții care au fost legitimați în alte asociații, cum ar fi Rády Gábor.

Clubul Rapid cu ajutorul federației organizează mai multe concursuri de juniori, seniori și feminin. Tot în această perioadă se înscriu tot mai mulți sportivi talentați : Paută Eugenia, Szöllősi Anna, Csarnai Éva, Paută Adrian, Jurca Tiberiu, Godza Imre, Ilyés József, Ilyés Gyula, Gáspár István, Német Lajos (Csigă), Nagy Sándor, Potrovita Liviu, Dimitris Karaianis (Take), Hajner János (Rubi), Szabó Sándor (Samu), Rády Gábor, Wittmann Péter, Kajtsa Károly, Majer Ferenc, Erdei Gábor (Pötyi), Ille László, Ille Lajos, Zétényi...., Kiss Géza, Tömő Sándor, Bíró László, Faragó József (Fari), Nagy Tibor, Szabó Gyula (Kínai), Pop Ștefan (Pápi), Letea Mircea, Dietrich Gustav....

1973-1974 - sub conducerea doamnei Marossy Anna se înființează un curs de 3 ani de ghid turistic și printre lectorii invitați se numără și Dr. Györfi Lajos Medic salvamont.

1973 mai - Clubul Rapid participă la Cupa Nera organizat de Direcția Județeană de Sport Timis unde ocupă locul 2 în concursul pe cluburi, iar echipa formată din : Ilyés József și Gáspár István obțin locul întâi.

1973-1975 - din lipsă de finanțare cupa Vadu Crișului are loc dar neoficial

1974 - Ilyés József, Kajtsa Károly, Botos Öcsi deschid traseul Grota Zânelor(Ocsi) 5A/8-

1974 - Adrian Paută cațără traseul Fisura Albastră iarna

1977 - Süket Imre termină traseul Obermayer 5A început cu Obermayer Péter (în 1977 din păcate nu mai era în viață)

1977 - Gáspár István deschide traseul Tinereții 4A/6+

1977 - Gáspár István, Walkersdorfer Éva, Nagy Sándor deschid traseul Éva 4A/7+

1978 - Cupa Vadu Crișului participă 14 asociații și cluburi

1978 - Ille László și Godza Imre deschid Surplomba Mare 4B

1979 - Karaianis Dimitris și Hajner János deschid traseele Trandafirul Sălbatic și Vama Sării, în această perioadă a început să cațere în Vadu Crișului Fucskó László, fost președinte al Clubului Elit GHM.

1979 - Din Clubul Rapid au plecat câțiva sportivi și au înființat secția **IAMT- Padiș** sub conducerea lui Biró László

1981 - Paută Adrian Creasta Făgărașului iarna

1982 - Gáspár István deschide traseul Kis Gaspar 4A/7-

Kiss Tivadar , Szabó Bélla, Kiss Géza deschid traseul Secuilor 5A/9

1982 - Cu sprijinul Primariei din Dr. Petru Groza se înființează o echipă Salvamont sub conducerea lui Mátyási Sándor

1982 - Benedek Tamás și Faragó József deschid traseul Fragilor in memoria lui Benedek Csaba

1983 - Echipa Paută Adrian, Paută Eugenia (Gina) parcurge Creasta Făgărașului iarna

1984 - se înființează secția de Alpinism **Mecanica** sub conducerea lui Ardelean Gavril, membri fiind: Ardelean Gavril, Ardelean Mihai, Marin Căbut, Liviu Popa, Vodă Dragoș, Sabau Ionica și din 1987 Gáspár István, în acest an la Cupa Vadu Crișului au participat 14 secții de alpinism din diferite cluburi. Echipa Ardelean Gavril si Marian Cabut au luat locul 3.

Stâncile din Vadu Crișului prin complexitatea lor au asigurat o înaltă pregătire pentru cățărătorii crescuți și școliți în această zonă , dovada fiind ca în acele timpuri în primele 3 cluburi din țară activau alpiniști orădeni, aceștia fiind: Ilyés Gyula – Armata Brasov , Ilyés József și Kiss Katalin – Politehnica Timișoara, Gáspár István – Universitatea Cluj.

După câțiva ani 3 alpiniști orădeni: Ilyés József, Kajtsa Károly respectiv Gáspár István ajung la Minerul Bălan din Județul Harghita, fiind membrii de bază al acestei asociații în acea perioadă, iar în 1978 au câștigat Cupa FRTA.

1986 - Paută Adrian și Borodan Dorel deschid trasee noi în pereții mari din Vadul Crișului: Cireșul Sălbatic 5A/7/A1 și Intersectat 3A/7-.

Vecan Marius fiind legitimat la Clubul Mecanica deschide traseul Diedrul Albastru 4A/9-/A1. Se realizează traseul Anonimus, primul de gradul 6A din Vadu Crișului, deschis de Paută Adrian , Borodan Dorel și Vecan Marius.

1987-06-20 - Consiliul Popular Județean Bihor prin hotărârea cu nr de cod 248/20.06.1987 a înființat **Salvamont Bihor**.

1985-1989 - **Asociația Sportivă Înfrățirea** prin secția speo-alpină **Cristal Oradea**, organizează școală speo-alpină cu numele de SPAL în Vadu Crișului, sub îndrumarea lui Niculae Baticu, prin care se însușesc tehnicile de alpinism, speologie și de salvare pentru Salvamontul Bihorean .

La sfârșitul anilor 80 se divizează în două **Clubul Tipograf**.

Din **1986-1989** o parte are activitate în cadrul salvamontului sub numele de Prietenii Apusenilor sub comanda lui Somogyi Sándor, iar cealaltă parte rămâne în cadrul tipografiei sub comanda lui Kotlacsik Irén.

1989 decembrie - trei alpiniști talentați din Bihor: Piros Péter, Leo Felix și Copil Gelu și-au pierdut viața într-o avalanșă în Mții. Făgăraș zona Bălea Lac.

La sfârșitul anilor 80 începutul anilor 90 pe lângă alpiniștii rămași în țară (Paută Adrian, Borodan Dorel, Vecan Marius, Szöllösi István, etc) apare o nouă generație de cățărători, iar spre mijlocul anilor 90 se realizează treptat un schimb de generații.

În **1990** se deschide o nouă zonă de cățărat la al doilea tunel (pereții nordici) , primele trasee fiind : Fisurile suspendate și Creasta Șoimului deschise de Vecan Marius și Lincar Nicolae.

1995 - încep acțiunile pentru reînființarea **Serviciului Județean Salvamont Bihor**, care va număra printre membrii marea parte a societății alpine și speologice din Bihor.

După **1989** fiind privilegiați de libera trecere a frontierelor alpiniștii bihoreni și-au achiziționat echipamente de o calitate superioară decât cele existente până la acel moment, fapt care a dus și la unele transformări a tehnicilor de deschidere a noi trasee, în același timp o nouă formă de cățărare ia avânt Escalada sportivă.

În această perioadă cățărătorii bihoreni activi fiind următorii:

Tavaszi János, Vecan Marius, Lincar Nicolae, Sedevi Imre, Pintér István, Benedek Tamás, Paută Adrian, Paută Raluca, Fodor Róbert, Medra László, Kovács Ferencz, Lovas József, Buzási Zoltán, Szuhi László, Lukács Liviu, Miheș Dorel, Farkas Attila, Csáki Károly, Csáki István, Oláh Attila, Vătămănuș Petru, Józsa Sándor, Papp Zoltán, Szántován Attila, Maghiar Cristian, Kecse Attila, Camerzan Emil, Pontoș Laurentiu, Neagoe Liviu, Seres Valentin, Lascu Sebastian, Szokolszky István, Ghitea Remus, Elek Benjamin, Barnău Adrian, Holubák Ferencz, Barbur Remus, Kosztin Rudolf, Petrica Ionut, Pop Cristian, ...